

“Et portaré a les monges”

Estudien la incidència que el Patronato de la Mujer, entitat de repressió i eina de control de les dones, va tenir a Girona

Les Adoratrices a Girona, El Hogar de la Virgen Niña a Figueres i el Virgen de Montserrat a Caldes, són alguns dels centres

La notícia, donant compte d'una ordre del BOE, es va publicar el 31 de juliol del 1942 a la darrera pàgina d'El Pirineo, el diari que va imposar la dictadura franquista i que s'imprimia a la mateixa rotativa, confiscada a Dàrius Rahola, que fins al 25 de gener del 1939 havia imprès L'Autonomista. El març d'aquell any els vencedors van afusellar el periodista Carles Rahola i un mes després, el 25 d'abril, també Salvadora Catà, bugadera, vídua i amb dos fills, a la qual havien denunciat perquè “vivía maritalment amb un subjecte anomenat Valentí”.

En aquella Girona dels primers mesos del 1939, de molts silencis i de moltes mirades inquisitorials, amb un ànim de revenja latent, a la bugadera se la considera una dona roja, capaç de saquejos, de mofa i burla a l'Església, però sobretot de moral dubtosa. Tenia 37 anys i els dos fills, Enric i Miquel, d'11 i 7 anys, van ser enviats a un hospici. L'afusellament de Salvadora Catà, que va haver d'esperar el consentiment del dictador Francisco Franco en una reclusió cruel al seminari diocesà, era, en certa manera, un exemple de fins on podia arribar la repressió, que aquells primers anys de la postguerra adoptava per a les dones moltes formes de violència, com ara rapar-los els cabells, pel símbol que representava, i exhibir-les públicament per fer visible el càstig. O obligar-les a ingerir laxant que procurés una defecació en públic i humiliar-les pel simple fet de ser dona de roig, “filla de”, “germana de” o una dona amb un comportament qüestionat que s'escapava del model de dona nacionalcatòlica que la dictadura de la postguerra volia imposar, i escapar d'aquesta manera qualsevol bri d'aquell roig perillós anomenat llibertat que la Segona República havia escampat entre les noies.

“El Boletín Oficial del Estado publica una orden por la que se constituye la Junta Provincial del Patronato de Protección a la Mujer, en Gerona.” Així és la nota informativa que publica El Pirineo sobre la creació a Girona d'una de les institucions del sistema repressiu franquista que va ser vigent, més enllà de la mort del dictador i dels anys de l'anomenada Transició, fins l'any 1985 i que va sotmetre milers de dones a règims d'internament i disciplinaris marcats per la violència institucional, l'explotació laboral i la imposició religiosa. Recloses perquè no encaixaven en el que s'esperava que fos una dona, l'ideari que propugnava Pilar Primo de Rivera amb la Sección Femenina de la Falange (1934-1977) i amb la revista Medina (1941-1945), que difonia un ideal de feminitat reclòs a la llar amb el rol d'esposa, mare i servidora de la pàtria: el model d'una dona submissa.

El Patronato de Protección a la Mujer va ser una de les institucions franquistes més duradores i també més opaques. L'Associació Contra l'Oblit, que treballa per reparar l'honor de les víctimes i demana justícia contra el que consideren que va ser un exemple “de repressió de gènere i violació dels drets humans”, ha impulsat un estudi per documentar la incidència del Patronato a la ciutat de Girona. El caràcter d'aquests centres era, moltes vegades, “sabut” perquè la transmissió es feia en forma de frases amenaçadores –“Et portaré a les monges!”– si el comportament de la jove adoptava actituds que la família considerava de rebel·lia o que no s'adequava a les expectatives. Una faldilla massa curta, un festeig que no agradava, un interès pels llibres i no per brodar ni tampoc per casar-se..., els motius, tots d'ordre moral, eren diversos per recloure les joves un temps curt o llarg en els centres vinculats o propis del Patronato.

La historiadora Helena Meix Casas (Barcelona, 1989), que encapçala el grup de recerca sobre el Patronato

iniciat per l'Associació Contra l'Oblit, ha començat a investigar la presència de la institució franquista a la ciutat de Girona consultant la documentació que del Tribunal Tutelar de Menors i del Govern Civil es custodien a l'Arxiu Històric de Girona (AHG). La historiadora també ha cercat les notícies que puguin aparèixer relatives al Patronato a l'hemeroteca de l'Arxiu Municipal de Girona. D'altra banda, l'Associació Contra l'Oblit ha consultat també els documents que hi pugui haver a l'Arxiu Diocesà. "El problema és que la informació està molt dispersa", assenyala Helena Meix, en el sentit que "s'han d'anar obrint capses" per localitzar la documentació, especialment els expedients.

El Patronato de la Mujer publicava una memòria anual corresponent a la Junta Nacional. Tot i que no disposen de totes les memòries, sí que en algunes que han pogut consultar hi han trobat dades relatives a la Junta Provincial i que poden aportar informació sobre la situació de la institució a la ciutat de Girona però també a la demarcació. L'objectiu de la investigadora és en aquesta primera fase estudiar tota la informació documental que es pugui trobar en arxius. La recerca ha obtingut la Beca 8 de Març de l'Ajuntament de Girona.

L'equip investigador, d'acord amb aquestes primeres dades consultades a les memòries anuals, ha pogut documentar tres centres a la ciutat de Girona, adscrits al Patronato en diferents categories, ja que n'hi havia de propis, d'auxiliars i de col·laboradors. Seria el cas de Casa de Santa Clotilde, que les religioses del Bon Pastor tenien a Palau-sacosta. Actualment, en aquest espai hi ha el CRAE (Centre Residencial d'Acció Educativa) Bon Pastor.

Les Adoratrius i "les caigudes" També era centre col·laborador del Patronato de la Mujer, segons figura en les memòries, el convent de les Adoratrius. L'edifici va ser demolit a finals dels anys vuitanta i ocupava la confluència de la ronda d'Antoni Maria Claret i els carrers de Joan Maragall i Bisbe Lorenzana. De fet, una placa instal·lada al carrer, que es trepitja, just davant de la botiga Zara, recorda la història d'un edifici que va ser convent, desallotjat el juliol del 1936 i, amb la victòria feixista, retornat a les Adoratrius, que van tornar a instal·lar-s'hi a mitjan 1939. Arran de la congestió de la presó provincial de dones, a començament del 1940, va acabar convertint-se en presó habilitada per a dones, amb les monges com a carcelleres. En un article a la Revista de Girona [http://www.presodelescorts.org/sites/default/files/Adoratrius112341_0.pdf], el cronista de la ciutat Enric Mirambell (1922-2020) recorda que el 24 d'abril del 1940 hi va arribar la primera expedició de preses, procedents de Càceres, amb 26 nens i nenes. Durant els dos mesos següents l'afluència d'ingressos va ser tan alta que van arribar a concentrar-s'hi fins a 1.557 dones, una xifra molt similar per aquelles mateixes dates a la de la presó barcelonina de les Corts. Entre les penades, la gran majoria eren de fora de Catalunya. Enric Mirambell també explica que l'abril del 1941, a causa del segon aniversari de la fi de la guerra, l'edifici de les Adoratrius deixa de ser presó per transformar-se en reformatori. En l'article, el cronista aporta diferents xifres: el 12 de setembre hi arriben les primeres 246 internes i abans d'acabar l'any ja n'hi ha 500; l'any 1942 se n'hi concentren 750 i l'any 1943 el nombre baixa a 500.

El Patronato de la Mujer va tenir un centre propi al número 25 del carrer de la Força. És el Virgen de Nuria. Posteriorment va ser traslladat al xalet de Sant Narcís. En la notícia del diari Los Sitios del 25 de març del 1960 es parla d'una "residencia para señoritas" que inclourà un taller escola. La notícia detalla els noms dels membres de la Junta Provincial del Patronato, presidida pel governador civil, Josep Pagés Costart, amb Joan Portabella Barrera com a vicepresident. El secretari és Fernando Foix Quer. "Su fin principal es el de velar por la moralidad pública y especialmente de la mujer, y al efecto adoptar las medidas de protección de la juventud femenina", es destaca. Es té constància a Figueres del centre col·laborador El Hogar de la Virgen Niña i a Caldes de Malavella, del Virgen de Montserrat. La historiadora Helena Meix assenyala que no queda clar com es va fer a tot l'Estat el traspàs d'aquests centres del Patronato als serveis socials de les administracions, i remarca que tot és molt opac. Per la mobilitat que hi havia, ja que una noia de Girona la podien enviar a Madrid i a la inversa, i per les situacions traumàtiques viscudes, es fa molt difícil localitzar dones que vulguin narrar el seu pas pel Patronato i es fa una crida a trobar testimonis.

Publicat a:

-Setmanari Girona 21-11-2025, Pàgina 6

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/2596875-et-portare-a-les-monges.html>